

Zitting 1980–1981 Nr. 98a

16 493 **Wijziging van de Wet rechtsbijstand aan on- en minvermogenden en van enkele artikelen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering**

Nr. 98a

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR JUSTITIE¹

Vastgesteld 24 maart 1981

De leden van de fractie van het C.D.A. hadden met voldoening geconstateerd, dat het wetsontwerp in het gemeen overleg van de Regering met de Tweede Kamer belangrijk is verbeterd. Het oorspronkelijke wetsontwerp vertoonde te zeer de sporen van haastwerk, ook in financieel opzicht. Zij konden zich daarom in dit verslag tot enkele vragen beperken.

Waarom is voor de aanpassing van de inkomensgrenzen en eigen bijdragen gekozen voor de in artikel 402a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek omschreven methoden voor indexering?

Deze vraag is te gereeder ter zake, omdat de Minister wil bevorderen, dat de in dit artikel voorgeschreven indexering naar beneden zal worden aangepast. Het ligt blijkbaar in het voornemen in de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in het nieuwe artikel 9, lid 6, een hardheidsclausule op te nemen. De vraag rijst of een hardheidsclausule niet haar grondslag in de wet zelve moet vinden. In ieder geval zullen, wanneer het inderdaad de bedoeling is in de algemene maatregel een hardheidsclausule op te nemen, naar de mening van de aan het woord zijnde leden, omtrent de toepassing van die clausule zekere aanwijzingen moeten worden gegeven.

Ligt het voorts in de bedoeling, zo vroegen deze leden, de hardheidsclausule mede te gebruiken in gevallen, waarin de regeling van de aftrek voor huurkosten te zeer een dura lex zou blijken te zijn?

Wil de Minister nog eens uiteenzetten, waarom hij vastgehouden heeft aan de invordering van de eigen bijdrage door de toegevoegde advocaat? De door de Nederlandse Orde van Advocaten en de Vereniging voor Rechts-hulp daartegen aangevoerde bezwaren kwamen de leden van de fractie van het C.D.A. niet op voorhand onjuist voor.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vroegen zich af of de considerans van het wetsontwerp de inhoud daarvan wel dekt.

Is het waar dat het doel van dit wetsontwerp voor de Minister niet alleen is het bevorderen van de rechtsgelijkheid, maar ook het doorvoeren van een forse bezuiniging op de uitgaven voor de rechtsbijstand? Zo ja, waarom staat dat dan niet eveneens in de considerans?

In de nota naar aanleiding van het verslag (stuk nr. 6) zet de Minister uiteen, dat de uitgaven voor de gefinancierde rechtsbijstand sinds een tiental jaren een der snelst gegroeide posten op de rijksbegroting is. Welke zijn daarvan precies de oorzaken? Voor het jaar 1981 is voor rechtshulp begroot f 169 750 000, hetgeen neerkomt op f 12 per inwoner. Welke zijn deze bedragen in de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië en de Scandinavische landen?

¹ Samenstelling: W. F. de Gaay Fortman (CDA), (voorzitter), Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn (CDA), Van der Meer (PvdA), Derks (PvdA), Heijne Makkreel (VVD), Wiebenga (VVD), B. de Gaay Fortman (PPR), Glastra van Loon (D'66), IJmkers (CPN), Meuleman (SGP), Van der Jagt (GPV), Vogt (PSP).

In de memorie van toelichting (blz. 2) zegt de Minister dat de toevoegingsgrenzen «in verschillende arrondissementen» (dus niet in alle) op een niveau zijn gekomen, waarop het niet verantwoord is zonder meer een tekortschietende financiële draagkracht van de rechtzoekende aan te nemen; de toevoegingsgrenzen zijn «in het algemeen» te hoog geworden.

Welke waren de normen die de bureaus in de verschillende arrondissementen aanhielden en welke huuraftrek werd daar toegepast vóór het indienen van het oorspronkelijke wetsontwerp? In welke van die arrondissementen waren de grenzen op het niveau gekomen waarop het niet verantwoord is zonder meer een tekortschietende financiële draagkracht aan te nemen? Hielden die rechtbanken in al die arrondissementen dezelfde normen aan? Zo niet, wat waren de afwijkingen? Hoe is in alle arrondissementen de situatie op dit moment, zowel wat betreft de toevoegingsgrens als wat betreft de huuraftrek? Welke zijn de regels in alle arrondissementen met betrekking tot het vermogen van de rechtzoekende?

Welke maatstaven hanteert de Minister bij zijn stelling, dat het niveau van de toevoegingsgrenzen «in het algemeen te hoog» of, zoals hij even verder zegt «in het algemeen wat te hoog» ligt? (memorie van toelichting, blz. 2). Hoeveel zijn die grenzen te hoog (per arrondissement) en welk bedrag is volgens de Minister precies goed? Hoe beredeneert hij dat?

Welke zijn precies de praktische problemen bij de toepassing van de differentiatie tussen on- en minvermogenenden?

De Minister stelt dat de ingreep niet ten koste mag gaan van de justitiabelen voor wie de WROM in het bijzonder bedoeld is (memorie van toelichting blz. 3). Wie zijn daarmee precies bedoeld?

De Minister stelt, naar de mening van de aan het woord zijnde leden terecht, dat aan het verminderd tarief onzekerheden kleven voor de rechtzoekenden, omdat zij geen of onvoldoende inzicht hebben in de financiële consequenties van een admittie tegen verminderd tarief. Waarom ontwerpt de Minister dan nu een regeling, waarbij deze onzekerheid blijft bestaan? (Dit geldt met name voor de dagvaardings- en executiekosten bij een procedure en de mogelijke incidenten).

Is de Minister het met de hier aan het woord zijnde leden eens, dat het stelsel van verminderd tarief in de door hem voorgestelde oplossing niet past en geheel uit de wetgeving moet verdwijnen? Welke wetsartikelen zouden daarvoor precies moeten worden gewijzigd?

Zou het in ieder geval geen aanbeveling verdienen in het voorgestelde artikel 15, lid 2, de woorden «of, in de gevallen waarin een eigen bijdrage is opgelegd tegen verminderd tarief» te schrappen?

Waarom moeten de justitiabelen naast de eigen bijdrage, waarvan alleen het maximum vast staat, ook nog een van te voren onvoorzienbaar bedrag aan griffierechten, executiekosten e.d. betalen?

Is het de Minister niet bekend dat voor velen thans de mogelijkheid bij verlies van de procedure in de proceskosten te worden veroordeeld een drempel vormt om een procedure aan te spannen?

Acht de Minister het juist om op deze manier nog een drempel op te werpen?

Meent de Minister niet, dat dit prohibitief zal werken en velen ervan zal weerhouden hun recht te zoeken? Geldt dit niet evenzeer voor iemand met een inkomen tussen de f 2250 en f 2375 die voor een kantongerechtsprocedure zonder tegenspraak f 325 en op tegenspraak f 400 moet betalen (plus het griffierecht ad f 15 of f 37,50, als wetsontwerp 16 586 (Wijziging van de Wet tarieven in burgerlijke zaken) tot wet zou worden verheven), of voor iemand met een inkomen tussen de f 2375 en de f 2500 die in zulke gevallen f 325 respectievelijk f 495 of in geval van interlocutoir f 525 (plus griffierecht en eventuele executiekosten) moet betalen.

Naar de mening van de aan het woord zijnde leden vormt het onderhavige ontwerp op dit punt niet alleen een ernstige verslechtering ten opzichte van de huidige toestand, maar ook ten opzichte van het oorspronkelijk ontwerp, waar de justitiabele nooit meer dan de helft hoefde te betalen van de vergoeding waarop de advocaat recht heeft.

Waarom zijn in artikel 24, 1e lid, de woorden «de helft» geschrapt?

Deze leden merkten vervolgens op dat hun inziens hetzelfde geldt voor de adviestoevoeging, waarvoor de vergoeding van de advocaat f 325 bedraagt. Hoefde in het oorspronkelijke ontwerp de justitiabele nooit meer dan f 162,50 te betalen, nu moet hij bij een inkomen van f 2125 tot f 2250 f 275 betalen en boven de f 2250 het volle bedrag ad f 325 hetgeen soms meer kan zijn dan iemand die niet onder de WROM valt aan zijn advocaat moet voldoen. Acht de Minister deze verhogingen redelijk en zo ja, waarom?

Vervolgens vroegen genoemde leden waarom de Minister wel de differentiatie tussen ongehuwden en gehuwden laat bestaan, maar de tot dusver toegepaste differentiatie naar gezinsgrootte afschaft. Waarom wordt het één-ouder gezin in de wet als ongehuwd beschouwd, terwijl dit in de concept-algemene maatregel van bestuur nog (en naar hun mening terecht) was ingedeeld bij de categorie echtparen? Is dit zo bedoeld of is het een vergissing, door haastwerk ontstaan? Hoe dan ook, de aan het woord zijnde leden achtten het een ernstige onbillijkheid die nu in de wet staat en daar niet door middel van de algemene maatregel van bestuur weer «uitgehaald» kan worden. Men kan bij voorbeeld een gescheiden vrouw met kinderen toch niet gelijk stellen met een ongehuwde?

Evenals de leden van het C.D.A. vroegen deze leden zich af waarom de Minister in dit wetsontwerp het aanpassingsmechanisme van BW 402a gebruikt en niet, zoals in wetsontwerp 16 586, een prijsindexcijfer of, zoals in ontwerp 14 029 (ontwerp van Wet wijziging van de regeling over loonbeslag en van enige andere arbeidsrechtelijke en beslagrechtelijke bepalingen) de loonindexering of de bijstandsnorm uit het Besluit landelijke normering?

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hadden hiertegen overwegende bezwaren, te meer nu wetsontwerp 16 630 (Wijziging van de regelen omtrent de indexering van uitkeringen voor levensonderhoud) is ingediend enkele dagen nadat het hier aan de orde zijnde wetsontwerp in de Tweede Kamer was aangenomen, waardoor als dat ooit tot wet wordt verheven, de Minister de bevoegdheid krijgt «naar willekeur» de prijsindex «op te schonen», hetgeen wellicht voor alimentaties zijn belang kan hebben (deze leden behouden zich echter hun standpunt in dezen uitdrukkelijk voor); waarom dat ook voor dit ontwerp nuttig en juist zou zijn, was deze leden onduidelijk. Zij vroegen de Minister dan ook nader uitleg ter zake.

Eveneens vroegen zij of de Minister precies, liefst met cijfermatige voorbeelden, wil uitleggen welke de consequenties voor de toevoegingsnormen kunnen zijn, als ontwerp 16 630 met indexering BW 402a tot wet wordt verheven, en daarnaast de consequenties daarvoor als loon- of prijsindex of Besluit landelijke normering zou worden toegepast?

Voorts stelden de aan het woord zijnde leden de vraag waarom in artikel 9, lid 2, niet tevens rekening wordt gehouden met de premie van vrijwillige ziektenkosten- en ongevallenverzekering dan wel vrijwillige ziekenfondsverzekering of bijzondere ziektekosten. Deze zijn geen sociale verzekeringspremies en dit kan dus niet bij algemene maatregel van bestuur alsnog worden aangevuld. Het is naar de mening van deze leden echter wel een grote onbillijkheid ten opzichte van bij voorbeeld ambtenaren of trendvolgers en kleine zelfstandigen, die op deze manier minder snel in aanmerking komen voor kosteloze rechtshulp of in een hogere eigen bijdrage vallen. Waarom is hiermee geen rekening gehouden, alsmede waarom is hier geen aansluiting gezocht bij het Besluit landelijke normering?

Deze leden vroegen zich voorts af of de Minister het niet juist acht, dat met name in de eerste schijf (eigen bijdrage f 150) een hardheidsclausule wordt ingebouwd in die voege, dat aan de bureaus en de rechter de vrijheid wordt gegeven, gehele of gedeeltelijke vrijstelling van die bijdrage te verlenen in geval sprake is van buitengewone lasten, alsmede waarom de Minister niet gewoon de ziekenfondsgrens heeft aangehouden in dit ontwerp.

Is de Minister, zo vroegen zij, niet bekend met de ernstige bezwaren, die geuit zijn toen werd overwogen een eigen bijdrage van f 5 of f 10 (en geen f 150!) te laten betalen per medische verstrekking of behandeling? Met name dat het opwerpen van financiële en psychologische drempels personen ervan kan weerhouden een beroep te doen op de arts. Zal dit niet onverkort gelden voor een beroep op de advocaat?

Vervolgens vroegen dezelfde leden waarom het concept-algemene maatregel van bestuur niet aan de Kamer is overgelegd, maar slechts «een zakelijke weergave» daarvan (stuk nr. 9). Is het niet juist, dat door de wijzigingen in het wetsontwerp een sterk gewijzigde algemene maatregel van bestuur nodig zal zijn?

De leden van de fractie van de P.v.d.A. zouden er prijs op stellen, van het gewijzigd ontwerp kennis te nemen. Is de Minister bereid, dit aan de Kamer over te leggen?

Wat betreft het omtrent de inhoud van die algemene maatregel van bestuur door de Minister medegedeelde, hadden de hier aan het woord zijnde leden ernstige bezwaren. Zij stelden in dit verband de volgende vragen.

Is het tot dusverre niet altijd gebruik geweest, ook vóór het ontstaan van de bureaus voor rechtshulp, dat in het algemeen de huur van het inkomen werd afgetrokken, benevens de hypotheekrente c.q. huurwaardeforfait voor de eigen woning? Waarom geschiedt dit laatste nu in het geheel niet meer? Waarom slechts huuraftrek indien de huur meer bedraagt dan 20% van het inkomen? Welk bedrag heeft de Minister als bovengrens in het hoofd? Als dit aan een norm gekoppeld is (hetgeen in het belang van de rechtszekerheid vereist is) dan zou die norm toch tenminste in de algemene maatregel van bestuur moeten staan, maar eigenlijk in de wet zelf. Waarom zwijgt de Minister hierover? Waarop is genoemde 20% gebaseerd; waar is vastgesteld dat ieder, ongeacht het inkomen, 20% daarvan aan huur moet betalen? Wordt overigens bedoeld 20% van het bruto-inkomen of van het netto-inkomen? Is bedoeld dat van de woonkosten alleen wordt afgetrokken het deel dat de door de Minister vast te stellen grens niet te boven gaat en het deel dat groter is dan 20% van het inkomen?

Zijn de volgende voorbeelden juist?

Bovengrens f 591; inkomen f 2510; huur f 505; niets aftrekbaar, dus volledig betalend.

Bij huur f 515 is f 10 aftrekbaar, dus eigen bijdrage. Meent de Minister niet met de hier aan het woord zijnde leden, dat zijn systeem wel erg willekeurig uitpakt, ook al omdat dikwijls voor vrijwel identieke woningen verschillende huren gelden? Komt de door de Minister voorgestelde regeling er in feite niet op neer, dat vrijwel nimmermeer huuraftrek kan plaatsvinden, en dan nog hoogstens voor een zeer klein deel? Acht de Minister dit – gezien de vaak zeer hoge huren die in de nieuwbouw in stadsvernieuwingsgebieden moeten worden betaald – wel rechtvaardig?

Voorts vernamen de leden van de fractie van de P.v.d.A. gaarne een reactie van de Minister op de ernstige kritiek, die tegen de door de Minister voorgestelde normen is geuit door de Nederlandse Orde van Advocaten, de Vereniging voor Rechtshulp en het Landelijk Overleg Koördinatoren Vereniging van medewerkers van de bureaus rechtshulp (LOK). Met name op het punt van het niet aansluiten van de voorgestelde regeling aan de praktijk. In verband hiermede stelden zij de volgende vragen:

Zijn de cijfers die door deze organisaties gegeven zijn over het aantal personen dat van kosteloze rechtsbijstand wordt uitgesloten, juist? Zo niet, hoe moeten die cijfers dan luiden? Op welke normen zijn de bedragen gebaseerd, die de Minister voor het eigen vermogen wil hanteren? Is het de Minister bekend, dat vele mensen geen pensioenaanspraken hebben naast de uitkering op grond van de Algemene Ouderdomswet, maar in plaats daarvan een eigen kapitaaltje? Is het de Minister voorts bekend, dat de pensioenaanspraken van werknemers in feite vaak een zeer aanzienlijk vermogen kunnen vertegenwoordigen? Is het dan billijk dat bij de ene categorie wèl, en bij de andere – naar de mening van deze leden overigens terecht – geen rekening wordt gehouden met het vermogen?

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hadden er ernstige bezwaren tegen, dat de incasso van de eigen bijdrage door de advocaat zelf moet geschieden. Zij gingen er – met de Minister – van uit dat de rechtshulp aan onvermogenden even goed moet zijn als die aan vermogenden. Het gebeurt herhaaldelijk dat een advocaat terstond maatregelen moet nemen die geen uitstel dulden, zoals het schrijven van een protestbrief tegen een ontslag,

aantekenen van hoger beroep, indienen van een bezwaarschrift, zich stellen voor gedaagde, een conservatoir beslag leggen, een kort geding aanspannen. Dikwijls zal de cliënt zijn eigen bijdrage niet direct geheel kunnen voldoen. Ook is het dikwijls onmogelijk tevoren vast te stellen, hoe hoog die moet zijn. In dit verband stelden de aan het woord zijnde leden de volgende vragen.

Is de Minister van oordeel dat de advocaat in zulk een geval toch terstond de zaak ter hand moet nemen, of meent hij dat de advocaat moet wachten tot het voorschot binnen is, ook al zou de cliënt daardoor rechten verspelen? Als de Minister, naar te verwachten is, voor de eerste mogelijkheid kiest, acht hij het dan billijk dat de advocaat als dank voor zijn consciëntieuze behandeling van de zaak het risico loopt om de hem toekomende vergoeding te verspelen?

Acht de Minister het bevorderlijk voor de vertrouwensrelatie tussen advocaat en cliënt, dat er geschillen tussen hen kunnen ontstaan over de betaling van een voorschot, hetzij dat de advocaat na of zelfs tijdens de behandeling van de zaak incassomaatregelen moet nemen tegen zijn cliënt?

Is de Minister er zich van bewust, dat de incasso van een bedrag aanzienlijke kosten met zich brengt, en dat dit alleen lonend is voor kantoren, die speciaal ingericht zijn voor een incassopraktijk?

Is het de Minister bekend, dat er slechts weinig advocaten een incassopraktijk hebben en dat ook grote bedrijven, zoals postorderbedrijven, met de incasso van kleinere bedragen niet verder gaan dan een verzoek tot uitvoerdiging van een betalingsbevel (hetgeen nog evenals de voorafgaande aanmaningen door middel van een computer geschiedt), maar dat zij, zodra de gedaagde laat weten verweer te zullen voeren, de zaak terstond intrekken? Hoe kan de Minister dan verwachten, dat advocaten steeds de hun toekomende vergoeding, die in een aantal zeer arbeidsintensieve gevallen (huurzaken, arbeidszaken) toch al niet in verhouding staat tot het vele werk dat zij verricht hebben, zullen binnenkrijgen?

Is de Minister het niet met de hier aan het woord zijnde leden eens, dat het argument, dat de griffies en de bureaus voor rechtshulp niet geëquipeerd zijn om de incasso te verrichten, onverkort geldt voor de advocaten en eveneens dat het bijzonder onbillijk is om juist degenen, die al het werk hebben gedaan te laten opdraaien voor het feit, dat de perceptiekosten niet in een redelijke verhouding tot de opbrengst staan? Zou het niet verstandiger zijn, alvorens een nieuw systeem in te voeren, eerst de mogelijkheden te scheppen dat het in de praktijk uitvoerbaar is? Zou het niet beter zijn de inning te laten geschieden door de belastingdienst, die daarvoor geëquipeerd is als geen ander?

De kostenveroordeling

De aan het woord zijnde leden merkten op dat bij colleges de justitiabele door middel van de kostenveroordeling de aan zijn advocaat betaalde bijdrage zal terugkrijgen, doch dat dit bij de kantongerechten al dubieus is.

Een groot aantal zaken speelt zich echter niet voor een college af bij voorbeeld de adviestoevoegingen, vreemdelingenzaken, ambtenarenzaken, sociale verzekeringszaken en alle andere zaken die zich voor de Raad van State, Raden van beroep, huurcommissies, Gedeputeerde Staten, gemeenteraden afspelen, naast de mogelijkheden om tegen beslissingen van onderwijsinstellingen in beroep te gaan. Kostenveroordelingen komen hier niet voor: alleen het griffierecht wordt teruggestort als de cliënt de zaak wint, zijn eigen bijdrage is hij kwijt.

Het betreft hier nu juist vrijwel altijd zaken tegen de overheid of tegen semi-overheidsinstellingen, bedrijfsverenigingen, e.d. In dit verband stelden zij de volgende vragen:

Acht de Minister het redelijk, dat iemand, die zich tegen een onterechte overheidsbeslissing moet verweren, daarbij op kosten wordt gejaagd in het algemeen en wel in het bijzonder als hij een laag inkomen heeft? Hoe past de uitspraak van de Hoge Raad van 15 februari 1963 (HR 15-2-63, 1963, nr. 125) in het door de Minister ontworpen systeem?

Cumulatie van zaken

De aan het woord zijnde leden merkten vervolgens op, dat de cumulatie van toevoegingen in één zaak voor meerdere procedures herhaaldelijk voorkomt, bij voorbeeld in geval van:

- kort geding tegelijk met grondprocedure;
- AROB-bezwaar tegelijk met schorsingsprocedure op grond van artikel 80 Wet op de Raad van State;
- bezwaarschriftprocedure ingevolge de ABW en allerlei woonverordeningen tegelijk met desbetreffende spoedvoorzieningsprocedures;
- ontslagprocedure tegelijk met WW-procedure;
- procedure op grond van de Vreemdelingenwet tegelijk met kort geding tegen uitzetting;
- loonvordering voor de kantonrechter tegelijk met van waardeverklaringsprocedure bij de rechtbank.

In dit verband stelden zij de volgende vragen:

Acht de Minister het redelijk, dat in deze gevallen, waarin het gaat om één zaak die verscheidene rechtsmaatregelen eist, van de cliënt meer dan eens een eigen bijdrage wordt geëist? Voorts dat bij appel en cassatie 2 of 3 maal de eigen bijdrage moet worden betaald?

De aan het woord zijnde leden merkten vervolgens op, dat er in het wetsontwerp geen rekening mee is gehouden dat ook rechtspersonen tot dusver voor gratis admittie in aanmerking konden komen. Zoals het wetsontwerp thans luidt heeft het uitsluitend betrekking op natuurlijke personen (inkomen per maand, gehuwd of niet, enz.), zodat naar de mening van deze leden niet anders kan worden geconcludeerd, dan dat rechtspersonen in het vervolg van gratis rechtshulp zijn uitgesloten.

Acht de Minister het niet nodig ook ten aanzien van rechtspersonen bepalingen in de Wet op te nemen, mede gelet op artikel 857, lid 3, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering?

Voorts stelden de aan het woord zijnde leden de volgende vragen.

Is het voorgestelde artikel 2, lid 1 («wordt kosteloos of tegen verminderd tarief rechtsbijstand verleend») niet in strijd met artikel 15, lid 2 («deelt het bureau mee of kosteloos dan wel met oplegging van een eigen bijdrage rechtsbijstand wordt verleend») en artikel 9, dat niet voorziet in rechtsbijstand tegen verminderd tarief maar hetzij kosteloos, hetzij met eigen bijdrage?

Op grond van het bepaalde in artikel 868, 2de lid RV kan de rechter slechts bepalen, dat kosteloos, dan wel tegen verminderd tarief wordt geproduceerd. Hetzelfde geldt voor artikel 867 RV («kosteloos of tegen verminderd tarief») en voor 869 RV («zonder kosten of tegen halve kosten»). De WROM kent echter het verminderd tarief niet. Ligt hierin geen tegenstrijdigheid? Als de rechter toelating geeft tegen verminderd tarief betekent dit, dat de oude regeling geldt, te weten dat de advocaat de helft van het normale tarief mag rekenen; er geen koppeling meer is aan de toevoegingsvergoeding en hij ook van het Rijk geen vergoeding krijgt. Er zijn echter geen normen voor verminderd tarief, behalve dat het inkomen van de rechtzoekende meer dan f 2500 per maand moet bedragen. Is de Minister niet van mening dat zo een heilloze verwarring kan ontstaan?

Wil de Minister voorrekenen, hoe groot de bezuiniging op de begroting zou zijn;

- a. in het oorspronkelijk ingediende wetsontwerp;
- b. in het wetsontwerp zoals het thans luidt;
- c. in het voorstel van de Orde van Advocaten, de Vereniging voor Rechts-hulp en het Landelijk Overleg Koördinatoren Vereniging van medewerkers van de bureaus rechtshulp.

Ook de leden van de fractie van de V.V.D. vroegen zich af waarom de indexering in het voorgestelde artikel 9 WROM, lid 4, juist gekoppeld is aan die van artikel 402a, Boek 1 Burgerlijk Wetboek. Past deze koppeling nog na het eventueel wet worden van ontwerp 16 630? Zou het niet wenselijk zijn deze koppeling in elk geval alsdan te laten verdwijnen, hetgeen in wetsontwerp 16 630 zou kunnen worden ingebracht?

Deze leden merkten vervolgens op dat zich gevallen voordoen, waarin voor hetgeen materieel één zaak is, formeel meerdere procedures moeten worden aangespannen. Moet de rechtzoekende, wanneer hij een eigen bijdrage verschuldigd is, die voor elk van deze procedures afzonderlijk steeds weer betalen? Zo ja, is dat billijk; zo nee, zou het niet wenselijk zijn dat duidelijk in de wetstekst vast te stellen?

De aan het woord zijnde leden zouden het op prijs stellen, indien de Regering haar huidige inzichten zou willen mededelen omtrent de zakelijke inhoud van de ex artikel 9, WROM vast te stellen algemene maatregel van bestuur.

De leden van de fractie van de V.V.D. merkten op, dat in het oorspronkelijke concept van de algemene maatregel van bestuur, zoals dat bij brief van 7 januari 1981, (stuk nr. 16 493, nr. 9) aan de Tweede Kamer werd medegedeeld, onder de op het inkomen van de rechtzoekende in mindering te brengen aftrekposten onder meer (naar het deze leden voorkomt: terecht) voorkwam de premie van vrijwillige verzekering tegen ziektekosten. Na de overheveling van een deel van deze materie naar de wettekst is deze post echter in de nieuwe tekst van artikel 9 WROM, zoals voorgesteld, niet meer te vinden. Welke is daarvan de reden?

Voorts memoreerden genoemde leden dat in de adviezen van de commissie-Schaafsma de correctie van het inkomen voor woonlasten aan een maximum gebonden wordt (16 493, nr. 4, blz. 13); blijkens de verdere behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer neemt de Regering deze gedachte over. Welke is de rechtvaardiging van deze maximering?

Vervolgens vroegen deze leden of de Regering bereid is de grenzen van de draagkracht in het vermogen, in het bijzonder waar het niet zonder bezwaar liquide te maken vermogen, zoals bij voorbeeld het eigen woonhuis betreft, afhankelijk te maken van het inkomen, in die zin dat voor lagere inkomens een aanmerkelijk hoger vastgelegd vermogen wordt vrijgelaten?

Ook zouden zij graag de vraag beantwoord zien of in het voorgestelde 2e lid van artikel 9 WROM, waar gesproken wordt van «de over het bruto-inkomen verschuldigde belasting», een geobjectiveerd belastingbedrag bedoeld wordt, of dat hier gerekend dient te worden met de feitelijk door betrokkene betaalde belasting?

Ook de hier aan het woord zijnde leden vroegen of de incasso van de eigen bijdragen door de toegevoegde rechtshulpverlener in plaats van – zoals tot dusverre – door het Bureau van consultatie niet tot minder gewenste gevolgen zal leiden, zoals bij voorbeeld:

- hetzij dat toegevoegde rechtshulpverleners de aanvang van hun werkzaamheden afhankelijk gaan stellen van de storting van een voldoende voorschot;
- hetzij dat de rechtshulpverleners (in het bijzonder zij die werkzaam zijn in de z.g. sociale praktijk) bedreigd worden met inkomensverlies door wanbetaling door hun toegevoegde cliënten.

Dezelfde leden merkten op dat degene die in civiele zaken tegen eigen bijdrage procedeert en zulks – blijkens het winnen van zijn zaak – terecht doet, in het algemeen via de kostenveroordeling zijn kosten alsnog vergoed zal krijgen van de tegenpartij. In administratieve zaken is dat niet het geval. Een overheid kan burgers dwingen kosten te maken om recht tegen haar te verkrijgen; ook als de burger gelijk heeft krijgt hij deze kosten niet vergoed. Dit

klemte te meer in gevallen waar een overheidsorgaan door overbelasting wellicht meer fouten maakt dan wenselijk ware. Omgekeerd geldt overigens evenzo dat burgers kosten kunnen veroorzaken door, hoewel kansloos, toch tegen de overheid te procederen. Is er geen aanleiding om ook voor de administratieve procedure de invoering te overwegen van een veroordeling van de verliezer in de proceskosten? De ongelijkwaardigheid van de procespartijen zou in rekening gebracht kunnen worden door een dergelijke veroordeling van een in beroep gegane burger uitsluitend bij kennelijk onredelijk beroep te doen geschieden.

De voorzitter van de commissie,
W. F. de Gaay Fortman

De griffier van de commissie,
Dijkstra-Liesveld